

Beyond Olympiad #2
географиядан
тапсырмалар жиынтығы

I тур

10-12 сыныптар

6 наурыз 2022 ж.

Олимпиада регламенті

Сізге олимпиаданы орындауға 2 сағат 20 минут беріледі. Олимпиаданың басталуы: 11:00 Алматы уақытымен, олимпиаданың аяқталуы – 13:20. Олимпиаданы аяқтағаннан кейін өзіңіздің жауабыңызды Gradescope.com. платформасы арқылы жіберу керек. (Платформа арқылы жіберу нұсқаулығын төменнен қараңыз)

Орындау және ресімдеу жөніндегі нұсқаулық:

Сіз тапсырмаларды кез-келген тәртіпте орындай аласыз, сондай-ақ сізден мына нәрселер **талап етіледі**

- Әр тапсырманы жеке парақта рәсімдеу
- Парақтың жоғарғы жағына тапсырма нөмірін жазу, бірақ өз атыңызды, тегіңізді немесе басқа жеке мәліметтеріңізді жазуға **тыйым салынады**
- Егер тапсырманы шешу үшін бірнеше парақ қажет болса, онда парақтың соңына жазу керек (№__ тапсырманың жалғасы келесі бетте). Сонымен қатар, келесі беттің жоғарғы жағында бұл белгілі бір тапсырманың жалғасы екенін белгілеу керек
- Жазуыңызды түсінікті және таза жазу, бояу мен артық сызудан аулақ болу **ұсынылады**

Тапсырма шешімдерін жіберу бойынша нұсқаулық:

Тапсырмаларды орындауды Алматы уақыты бойынша 13:20-ден кешіктірмей аяқтау қажет. Жұмыстың соңында жауаптарыңыздың скан-нұсқасын бір pdf-файлға біріктіру керек. Google Play және AppStore-да осы мақсаттарға арналған көптеген қосымшалар бар (PDF scanner, scanner app, scanbot және басқалары). Бұл PDF-файлды міндетті түрде Gradescope.com. сайтына жүктеу керек. Курс коды: **937EGZ**.

Қатысушыға жадынама:

- Кеңсе заттарынан: қарындаштар, қаламдар (ручка), өшіргіш, сызғыш **рұқсат етіледі**.
- Калькуляторды пайдалануға **рұқсат етіледі** (қарапайым, инженерлік, графикалық).
- Жауаптар төрт мәнді санға дейін дөңгелектенуі **қажет**.
- Бөтен адамдардың көмегі мен қосымша әдебиеттерді, соның ішінде атластарды, бөтен карталарды, интернет-дереккөздерді және оқу құралдарын пайдалануға **қатаң тыйым салынады**.

- Академиялық адалдықты бұзу және сақтамау әрекеттер ask.bc-pf.org-та бір жыл мерзімге **бан тізіміне** алыну арқылы жазаланады.

Олимпиаданы ұйымдастырушылар, тапсырмаларды құрастырушылар және қазылар алқасы:

- Валеев Рустам – қазылар алқасының төрағасы
- Табылды Әділет – қазылар алқасының мүшесі
- Нұрмағамбет Данат – қазылар алқасының мүшесі
- Нұрғазы Айдос – қазылар алқасының мүшесі
- Болат Касымхан – қазылар алқасының мүшесі

Сәттілік тілейміз!

Бұл тапсырмалар жинағы 5 тапсырмадан тұрады:

1 тапсырма. “Гидрология”	5
2 тапсырма. “Бұрынғы астаналар”	6
3 тапсырма. “Объект бойынша сұрақтар”	7
4 тапсырма. “Жергілікті спорт ойындары”	8
5 тапсырма. ”Қалқандар”	11

Тапсырма номері	Тапсырма үшін максималды балл	Тапсырма үлесі
1	8	25
2	15	30
3	10	25
4	15	10
5	6	10

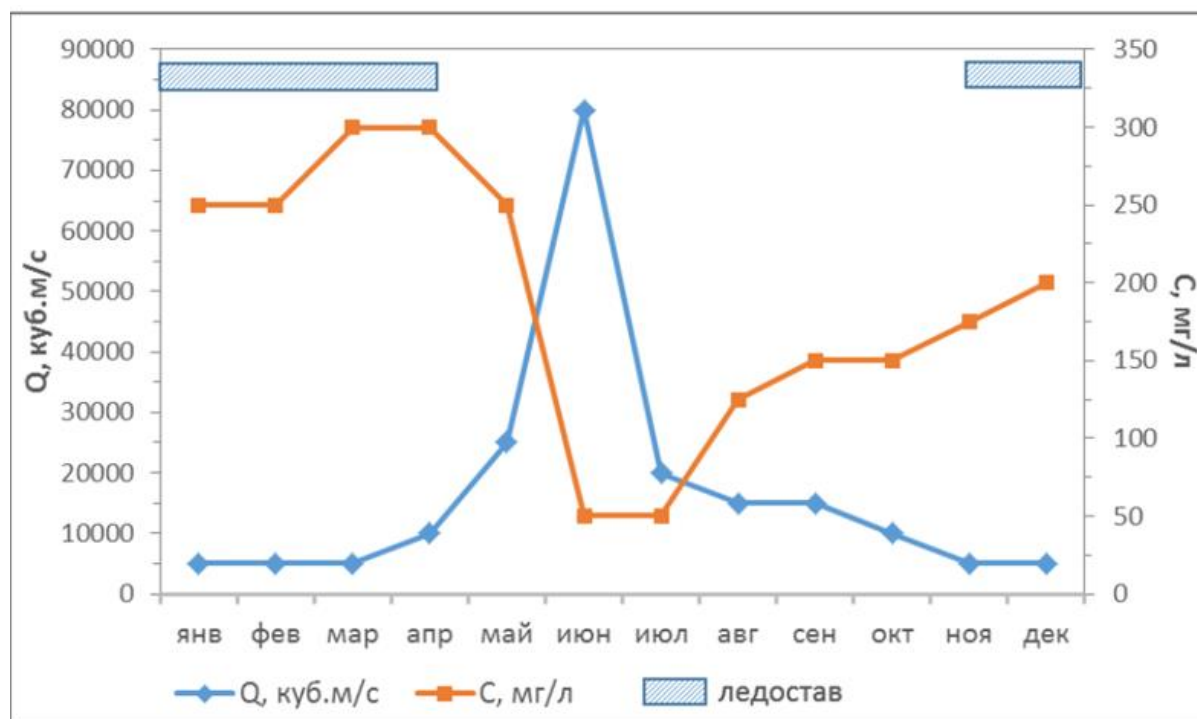
Бұл кесте нені білдіреді?

Бұл кестеге қарап сіз әр тапсырманың өзіндік үлес салмағы бар екендігін көре аласыз. Яғни, бір тапсырманың бір балы басқа тапсырманың бір балына тең емес. Әр тапсырманың ішінде сіздің ұпайыңыз құрастырушының баллдық есебіне сәйкес есептеледі, содан кейін пропорциялық есеп бойынша сіздің соңғы ұпайыңыз есептеліп шығарылады.

Әрбір тапсырманың үлес салмағы қазылар алқасының әрбір мүшесімен келісілді.

1 тапсырма. “Гидрология”

Кестеге қарап, сұрақтарға жауап беріңіз:

1. Осы өзеннің қоректену түрін атаңыз.
2. Кестеде көрсетілгендей қараша мен сәуір аралығындағы үрдіс қалай аталады?
3. Өзендегі ерітінді заттардың орташа жылдық мөлшерін есептеңіз.
4. Берілген өзеннің жылдық ағын амплитудасын есептеңіз.

[8 балл]

2 тапсырма. “Бұрынғы астаналар”

Егер осы бұрынғы астаналардың әрқайсысы белгілі бір уақытта өз елінің астанасы болғандығы белгілі болса, олардың сипаттамаларына сүйене қалаларды анықтаңыз. Сондай-ақ, елді және осы мемлекеттің қазіргі астанасын табыңыз.

Бұл қала - осы елдің ең үлкен қаласы. Қала атауы ағылшыннан тікелей аударылған. Орыс және қазақ тілдерінде қала атауы осы елде ресми болып табылатын әлем тілдерінің бірінде дәл жазылғандай оқылады. Негізінен осы тілде сөйлейтін барлық қалалардың ішінде аталған қала әлемдегі халық саны бойынша үшінші қала болып табылады. Бұл қала қазіргі ел астанасынан 15 есе үлкен, және оны ауыстырудың бір ғана себебі болды - жаңа астана ел президентінің туған қаласы болды. Қаладағы орташа жылдық температура +27 градус.

Бұл қала тәуелсіз мемлекеттің астанасы емес, өткен ғасырдағы автономды мемлекеттің астанасы болған. Астана атауын ауыстырғаннан соң қала атауы "Қызыл астана" мағынадағы қазақ сөзіне өзгертілді. Қазіргі кезде қала шекарасындағы халық саны 300 мыңнан сәл асады.

Бұл қалаға дейін мемлекеттің ұзақ уақыт бойы астанасы болған жоқ, бірақ елдің басты орталығы, астана атағы үшін бір-бірімен екі қала бәсекелескен болатын. Нәтижесінде олардың ортасында орналасқан қалада астананы салу туралы шешім қабылданды. Екі қаланың ортасындағы қалада құрылыс жасап жатқанда, біз іздеп жатқан қала уақытша осы елдің астанасы болды. Біз іздеп жатқан қала Оңтүстік миллионер қала болып табылады.

Елдің жаңа астанасының атауы монархия болмаса да, "патшаның орны" деп аударылады. Астананың оңтүстіктегі 7 миллионнан астам халқы бар жағалаудағы қаладан көшуінің себебі жаңа астананың ыңғайлы, елдің ортасында орналасуы, сонымен қатар елдегі этникалық азшылықтары тұратын сепаратистік аймақтарға жақын болуы себеп болды.

Бұл қала басқа континентте орналасқан мемлекеттің астанасы болды. XIX ғасырдағы ірі қақтығыс себебінен, осы елдің үкіметі астананы осы қалаға көшіруге тура келді. Қазір қала көптеген халықаралық іс-шараларда белсенді қатысатын, танымал туристік орталық болып табылады.

[15 балл]

3 тапсырма. “Объект бойынша сұрақтар”

Суретке мән беріп, сұрақтарға жауап беріңіз.

1. Суретте қандай географиялық нысан көрсетілген?
2. Бұл нысан қалай пайда болды (шығу тегі)?
3. Осы объект қайда орналасқан (географиялық орналасуы)?
4. Географиялық объект қай мемлекетке тиесілі?
5. Берілген нысан тұрақты елді мекен болғанымен, неліктен осы жерде ауыз су жоқ?

[10 баллов]

4 тапсырма. “Жергілікті спорт ойындары”

Сізге 5 ұлттық спорт ойындарының сипаттамалары және суреттері берілген. Жауап беріңіз:

- 1) әр ойынның атауы,
- 2) ойын түрінің алғаш ойналған елі,
- 3) берілген спорттық ойынның танымал аналогы.

А ойыны: бұл әр алаңда он бір ойыншыдан тұратын екі команда ойнайтын доп ойыны. Оның ортасында ұзындығы 22 ярд (20 метр) алаң бар, олардың әрқайсысы үш діңгекке тепе-теңдік беретін екі қаптан құралады. Ойын алаң командасының ойыншысы допты алаңның бір ұшынан екінші ұшындағы қақпаға "лақтырған" (жылжытқан) кезде жалғасады, ал "овер" олар заңды түрде алты рет жасағаннан кейін аяқталады.

Б ойыны: Бұл ат спорты мен гасиендаларда қолданылатын мал шаруашылығы дәстүрінен туындайтын спорт түрі. Испаниядан, әсіресе 16 ғасырда Саламанка муниципалитетіне сай дәстүрлерден тараған. Жарыстар гасиенда ранчо түрінде өткізілген. Ойынның өзі белгілі бір тәртіппен өткізілетін тоғыз ұпай жинау жарысынан тұрады (ерлер үшін тоғыз және әйелдер үшін бір). Бұл ойында екі немесе одан да көп командалар бір-бірімен жарысады. Бұл родеоға ұқсас, ойында адамдар өздерінің міну дағдыларын көрсетеді.

Ойын В: Бұл Латын Америкасы еліндегі дәстүрлі лақтыру спорт түрі. Онда соққы кезінде жарылатын оқ-дәрілер бар шағын нысандар қолданылады. Ойын ережесі металл дискіні аллея арқылы шамамен 18,5 метр қашықтыққа лақтырудан тұрады(сақинаны сақинаға). Дискі бір метрлік тақтаға, сазбен жабылған және қырық бес градус бұрышқа лақтырылады. Бұл қоғамның беделді топтарында жоғары бағаланатын спорт түрі. Беделді әлеуметтік-экономикалық топтардың өкілдеріне бағытталған ареналар болса да, олардың көпшілігін Колумбиялық шығу тегінің көрінісін көретін танымал класс өкілдері жасайды және қолданады.

Г ойыны: бұл бадминтон алаңына ұқсайтын алаңда екіден төрт ойыншыға дейінгі екі команда арасында ротангімен (синтетикалық пластикалық доп) ойнайтын командалық спорт. Ойын түрі волейбол мен футболға ұқсайды және ойыншыларға ротанг допты тек аяқтарымен, тізелерімен, иықтарымен, кеудесімен және басымен тигізуге рұқсат беріледі. Бір қарағанда, бұл ойын волейбол (өйткені тор қолданылады) және футболға (ойыншылар аяқтарын пайдаланады) ұқсайды. Бұл спорттың заманауи нұсқасы 1960 жылы енгізілді, өзірленді және стандартталды.

Д ойыны: бұл спорт түрін тік бұрышты шөп алқабында 15 ойыншыдан тұратын екі команда ойнайды. Бұл спорттың мақсаты допты басқа команданың қақпасына (3 ұпай) немесе қақпаның үстіндегі тіректен 2,5 метр (8 фут 2 дюйм) биіктікте (1 ұпай) соғу болып табылады. Ойыншылар футбол добын алаңға алып жүру, секіру, тепкілеу, қолмен беру және соло жылжытады. Бұл спорт түрінде позициялар әйгілі спорттағы позицияларға ұқсас және бір қақпашы, алты қорғаушы, екі жартылай қорғаушы және ауыспалы саны бар алты шабуылшыдан тұрады.

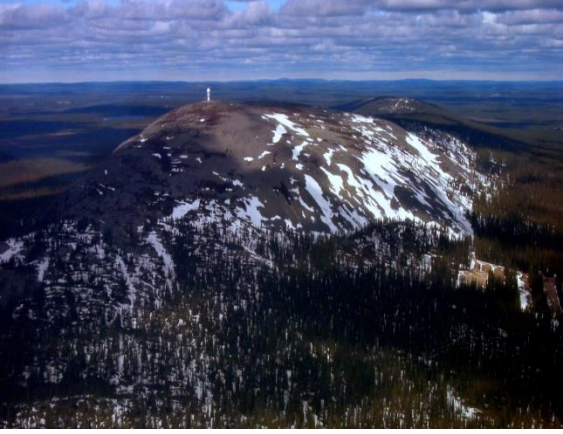

[15 балл]

5 тапсырма. "Қалқандар"

Бұл тапсырмада қалқандарды атау қажет. Қалқандар жер шарының құрлығында кездесетін геологиялық құрылым. Сізге қалқандар орналасқан аумақтағы орындардың сипаттамалары мен қоса берілген суреттері берілген. Алты нысанның әрқайсысының атауын анықтаңыз.

Ескерту: тапсырмада ұсынылған барлық қалқандар әлемнің әртүрлі бөліктерінде орналасқан.

Сипаттама	Сурет	Қалқан атауы
<p>1. Бұл қалқан-бұл Лаврентия деп те аталатын ежелгі геологиялық ядроны құрайтын жоғары сапалы жалаңаш прекамбриялық магмалық және метаморфты жыныстардың үлкен ауданы (геологиялық қалқан). Мұздану бұл аймақта тек жұқа топырақ қабатын қалдырды, ол арқылы ұзақ вулкандық тарих нәтижесінде пайда болған магмалық жыныстардың құрамы жиі көрінеді.</p>		
<p>2. Бұл қалқан-өз континентінің үш кратонының бірі. 1,7 миллиард жыл бұрын пайда болған бұл прекамбриялық геологиялық форма өз континентінің солтүстік жағалауының бір бөлігін құрайды және оның бір бөлігін алып жатқан ел сияқты аталады. Осындай атауы бар және нагорье белгіленген бөлігі қалқан. Онда тепуи деп аталатын тегіс шыңы бар таулар бар. Бұл қалқанның биік таулары әлемдегі ең танымал сарқырамалардың көзі болып табылады.</p>		
<p>3. Бұл қалқан өз әлем бөлігінің шығыс жартысын алып жатқан үлкен платформа мен мұхиттың арғы жағындағы таулармен және олардың арасындағы аралдармен біртұтас шығу белдеуін құрайтын каледондық қатпарлы таулардың арасында орналасқан. Онда сіз "шіріген тастар" сияқты құбылысты таба аласыз – химиялық ауа-райынан әлсіреген және әлсіз жанасудан құлаған гранит тастар. Бұл атау қалқан пайда болатын теңіз арқылы берілген және оның жағалары гляциоизостазия процесінің арқасында заманауи түрде пайда болған.</p>		

<p>4. Бұл қалқан - ең тұзды теңіздің екі жағалауынан прекамбриялық кристалды жыныстардың шығуы. Кристалды жыныстар негізінен неопротерозой дәуіріне жатады. Бұл атау қалқан кесіп өтетін ең көп қоныстанған елге берілген.</p>		
<p>5. Бұл қалқан Жердің ең құрғақ құрлығында орналасқан және ол орналасқан елдің әкімшілік бөлімшелерінің сияқты аталған. Кейбір жерлерде жас шөгінді жыныстар қалқанның прекамбриялық бетін жабады.</p>		
<p>6. Қалқан материктің шығыс бөлігіне жататын мұз жамылғысымен толығымен жасырылған, оның орташа қалыңдығы 2200 метр, бірақ кейбір жерлерде 4700 метрге жетеді. Қалқан орналасқан материктің шығыс бөлігі батыстан, ені 100-300 шақырым болатын таулар тізбегімен бөлінген, олар континенттің бір шетінен екінші шетіне дейін 3500 шақырымға созылады.</p>		

[6 балл]